

1. צביח _____

2. רופאים לזכויות אדם

3. המוקד להגנת הפרט

ע"י בייכ עוה"ד גיל גן-מור ואנ' אה'

מרח' אבו עוביידה 4, ירושלים 97200

טל: 02-6283555 פקס: 02-6276317

העותרים

ג ד

מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

על ידי פרקליטות המדינה,

משרד המשפטים ירושלים

ה מ ש י ב

תגובה מטעם המשיב

בהתאם להחלטת כב' השופט ריבלין, ולקראת הדיון הקבוע בערעור מחר, מתכבד המשיב להגיש תגובה מטעמו לערעור על החלטת כב' הרשם מרזל כדלכמו:

מבוא

1. ערעור זה מופנה נגד החלטת כב' רשם בית המשפט העליון בה נקבע כי תקנה 15 לתקנות בית משפט (אגרות), תשמ"ח-1987 (להלן: "התקנות"), אינה מאפשרת השבת מלוא סכום האגרה לעותרים אשר מחקו את עתירתם לבג"צ בטרם התקיים דיון בתיק, וכי יש לנכות סכום של 825 ₪ מהאגרה המוחזרת, אף שהעתירה נמצאה מוצדקת.

2. בהאשית הדברים יבקש המשיב לשוב ולתזגיש כי משרד המשפטים שקד בחודשים האחרונים על תיקון תקנות בית משפט (אגרות), התשמ"ח-1987, כך שאלו יכללו התייחסות מפורשת לנושא השבת האגרה בהליכים המתקיימים בפני בית המשפט העליון, וביניהם הליכי בג"צ.

החסדר המוצע כולל סכום מינימלי. נמוד בכמחצית מהסכום אשר נקבע בהחלטת כב' הרשם, אשר ינוכה במקרים בהם יוחלט על השבת האגרה, בין היתר במקרים בהם נמחקה העתירה בטרם נתקיים בה דיון.

לחברת המשיב, צפוי הליך התקלת התקנות להסתיים בתוך חודשים ספורים.

3. נוכח האמור עמדת המשיב הינה כי כיום, בפרק הזמן הקצר שעד לתיקון התקנות, יש להמשיך ולהחיל את ההסדר שהיה נהוג בעבר, ועל-פיו במקרים בהם נמצאה העתירה מוצדקת בעיקרה, אך העותרים והסכימו למחקה ללא צו להוצאות, וזאת לפני שניתנה תגובה מטעם המדינה לגוף העתירה ולפני שבית המשפט קיים דיון בעתירה, ניתן אמנם להורות על העבת האגרה במלואה.

רקע

4. בפתח הדברים נבקש להביא את הרקע להחלטת כ"ב הרשם מרזל, ואת השתלשלות ההליכים אשר הובילו לערעור דכאן.

עניינן של העתירות

5. עניינן של העתירות בגדרן ניתנה החלטת כ"ב הרשם מרזל בבקשות העותרים, תושבי האזור, כי המפקד הצבאי יתיר את יציאתם מן האזור, למטרות שונות. עתירות אלו כא הגיעו לדיון בפני בית המשפט הנכבד, וזאת בשל הסכמה מוקדמת אליה הגיעו בייב הצדדים, ולפיה תותר, לעת הזו, יציאתם של העותרים מן האזור, כמבוקש בעתירה.

הסכמה זו הושגה כאמור לנוני שזוגשה תגובת המשיב ולפני שהתקיים דיון בעתירה בפני הרב של בית המשפט הנכבד.

6. נוכח ההסכמה הוגשו בעתירות אלו בקשות מוסכמות למחיקת העתירות ללא צו להוצאות. בגדרן ביקשו עוד ביי"כ העותרים מבית המשפט כי תושב לעותרים האגרה ששילמו בהליך, וזאת מאחר שטרם התקיים דיון בעתירה. כן צוין בבקשות אלו כי העתירות נמחקו נוכח הודעת המשיב כי אין לעת הזו מניעה בטחונית מיציאת העותרים את האזור.

7. לאחר הגשת הבקשות כאמור נתקבלה החלטת כ"ב הרשם מרזל, ולפיה -

"התיקים שבכותרת מעוררים בפני את אותה השאלה המשפטית, ועל כן יאוחד הדיון בהם לצורך זה. בכלים ביקש העותר את מחיקת העתירה שהגיש, בשל התייתרותה המעשית, לרוב בשל סבלת הסגור שבגינו הוגשה העתירה מלכתחילה. הבקשות שבפני בנל התקיים הם להחזר האגרה ששולמה, על פי תקנה 15(א) לתקנות בתי משפט (אגרות), תשמ"ח-1987 (להלן: התקנות). טרם אתו החלטתי בבקשות אלו, אבקש את התייחסות הצדדים לנקודות הבאות:

- בהנחה ויש בנסיבות אלו עילה להחזר אגרה, כלום אין לנכות מן האגרה המוחזרת סכום מסוים, כאמור בתקנה 15(א) סיפא, בשים לב כי המדובר בתליך הנדון בפני בית המשפט העליון.
- במידה ואכן יש לנכות סכום מן האגרה המוחזרת, כאמור בסעיף 15(א) סיפא לתהנות, מהו שיעורו של סכום זה.
- טיעוני הצדדים בנוחות ואלו יוגשו תוך 15 יום מעת ההמצאה. לאחר מכן יימשך הטפול בבקשות אלה".

8. בתגובתו להחלטת כב' הרשם מרזל ציין (ומשיב, כי במקרים רבים בעבר, כאשר העתירה נמצאה מוצדקת בעיקרה, אך העותרים הסכימו למחקה ללא צו להוצאות, וזאת לפני שניתנה תגובה לגוף העתירה על ידי המדינה ולפני שבית המשפט קיים דיון בעתירה, הורה בית המשפט הנכבד על השבת האגרה במלואה. ר' למשל לעניין זה בג"צ 8008/04 הנאמי סלים נזאל נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (טרם פורסם), מצורף מסומן מ/ש 1, בג"צ 8310/04 אחמד נזאף עבד אלמפתאח סוקי נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (טרם פורסם), מצורף מסומן מ/ש 2 והחלטות רבות נוספות.

המשיב סבר כי פרקטיקה זו הילה פרקטיקה ראויה, אשר חסכה פעמים רבות זמן שיפוטי יקר, וזאת בעיקר בעתירות מסוג העתירות נשוא החלטת כב' הרשם מרזל, שכמותן מוגשות מאות בשנה לבית המשפט הנכבד.

הליכים קודמים

9. עוד ציין המשיב בתגובתו, כי סוגית השבת האגרה בהליכי בג"צ התעוררה בעבר בגדרו של בג"צ 2968/01 יוסרה אלעואדרה נ' השף לבטחון פניס, שעניינו היה בבקשת איחוד משפחות ובבקשה לרישום נישואין.

גם עתירה זו לא הגיעה בשעתו לדיון בפני בית המשפט הנכבד. וזאת נוכח הסכמה בין הצדדים, אשר הושגה טרם הוגשת תגובת המשיבים ולפני שהתקיים דיון בעתירה. בעתירה זו אף הוצא על ידי בית המשפט הנכבד צו-ביניים שאסר על הרחקת העותר מישראל עד להכרעה בעתירה.

הצדדים הגישו בעתירה חידעה מוסכמת למחיקה, ולאחר מכן פנה בי"כ העותרים, ובהסכמת פרקליטות המדינה ביקש כי תושב לו האגרה מאחר שלא התקיים כל דיון בעתירה זו בפני כב' ההרכב הנכבד וכמו כן תגובה בכתב לא התבקשה ולא הוגשה בעתירה זו".

10. לאחר הגשת הבקשה כאמור נתקבלה החלטת כב' הרשם דאו, השופט אוקון, בגדרה בתבקשה עמדת המדינה ביחס להשבת האגרה ששולמה בהליך.

מ/ש 3 החלטת כבי הרשם אוקון, מצורפת מסומנת מ/ש 3

11. המדינה: בהודעה שהוגשה מטעמה בעניין השבת אגרה בהליכי בג"צ, עמדה מצד אחד על הבעייתיות הכרוכה בהשבת אגרה בהליכי בג"צ, וזאת בהיעדר הסדר מפורש בעניין זה בתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד-1984 ואו בתקנות בית משפט (אגרות), התשמ"ח-1987, ומצד שני על הרציונל העומד מאחורי התקנות. העוסקות בהשבת אגרה בהליכים אזרחיים וחל לדעת המדינה ביחס להליכים המתנהלים בפני בג"צ.

12. המדינה ציינה בתגובתה כי אין מחלוקת כי הפרקטיקה הנוהגת בעניין השבת האגרה מביאה לחסכון בזמן שיפוטי ופרקליטותי יקר. נוכח האמור הביעה המדינה עמדתה לפיה במקרים בהם העתירה נמצאת מוצדקת בעיקרה, אך העותרים הסכימו למחקה ללא צו להוצאות, וזאת לפני שניתנה תגובה לגוף העתירה על ידי המדינה ולפני שבית המשפט קיים דיון בעתירה, תחזיר המדינה את מלוא האגרה לעותרים וזאת כהחלטה מנהלית לשפותם על חסרון הכיס שנגרם להם.

מ/ש 4 תגובת המדינה מצורפת מסומנת מ/ש 4

13. לאחר הגשת תגובת המדינה ביקש כבי הרשם הבהרה נוספת לעמדת המדינה, אך הוסיף וציין כי

"לכאורה, דעתי היא: כעמדה המדינה כאמור בסעיפים 12, 13 ו-15 של התגובה. גם אני בדעה כי נטול (ככה"נ צריך להיות נתון. מ.צ.) שיקול דעת כללי להשיב את האגרה על פי הרציונל הקבוע בסעיף 11 של התקנות (ככה"נ צ"ל סעיף 15. מ.צ.), גם אם לא מתקיימים התנאים הטלניים המוגדרים באותה תקנה".

מ/ש 5 החלטת כבי הרשם מצורפת מסומנת מ/ש 5

14. בעקבות החלטת כבי הרשם הוגשה הודעה שנייה מטעם המדינה (מצורפת מסומנת מ/ש 6). בגדרה התייצבה המדינה, למעשה, מאחורי הפרקטיקה הנוהגת, ולאחריה הורה כבי הרשם אוקון על השבת האגרה ששולמה בהליך.

מ/ש 7 החלטת כבי הרשם מצורפת מסומנת מ/ש 7

עמדת המשיב

15. החנורחו להחלטת כבי הרשם ומרזל הביע המשיב עמדתו כי גם לעת הזו יש להתייצב מאחורי הפרקטיקה שנהגה בעבר, ובמקרים המנויים לעיל, ניתן להורות

על השבת האגרה במלואה.

16. המשיב ציון כי בחודשים האר רוג'ים נוקד משרד המשפטים על תיקון תקנות בית משפט (אגרות). התשמי"ח-1987, כך שאלו יכללו התייחסות מפורשת לנושא השבת האגרה בהליכים המתקיימים בפני בית המשפט העליון, וביניהם הליכים המתנהלים בפני בג"צ
- כאמור לעיל, ההסדר המוצע כולל סכום מינימלי, אשר ינוכה במקרים בהם יוחלט על השבת האגרה, בין היתר במקרים בהם נמחקה העתירה בטרם נתקיים בה דיון.
17. החשיר סבור כי הסדר זה משקלל את הרצון לחסוך בזמן שיפוטי ואת הכוונה ליישם את העבודה לאחר מה הטונו נשוא העתירה מחוץ לכתלי בית המשפט הנכבד. ומאידך מביא בחשבון את העלויות הנגרמות למערכת בית המשפט בטיפול בעתירות מרגע פתיחת התיק ועד למחיקה.
18. בהמשך ציון המשיב כי מלאכת השלמת תיקון התקנות ברוח זו עתידה להסתיים בתוך מספר חודשים. המשיב סבור כי בתיקון זה יש כדי ליתן מענה לשאלות שנתעוררו בהחלטת כב' הרשם מרזל לעיל.
19. לבסוף, ונוכח כל האמור, עמדת המשיב הייתה, כי בפרק הזמן שער לתיקון התקנות, וזאת בין אם מכוח ההסדר שהוצע על ידי המדינה בבג"צ 2698/01, ובין תוך מתן פרשנות לפיה תקנה 15(א) חלה בהליכים המתנהלים בפני בג"צ, ללא ניכוי סכום כלשהו הקבוע בתוספת, במקרים בהם נמצאת העתירה מוצדקת בעיקרה, אך העותרים הסכימו למחקה ללא צו להוצאות, וזאת לפני שניתנה תגובה לגוף העתירה על ידי המדינה ולפני שבית המשפט קיים דיון בעתירה, ניתן אמנם להורות על השבת האגרה במלואה.
20. יצוין, כי עמדת ב"כ העותרים, לפי שפורטה בהחלטת כב' הרשם מרזל, הייתה כי בנסיבות המקרים דנן, יש להשיב את האגרה ששולמה במלואה. לטענת ב"כ העותרים, תקנה 15(א) מחייבת אמנם ניכוי של סכומים מסוימים במסגרת החזר אגרה, אולם מדובר בניכויים שיש לבצעם בהליך שנפתח בבית משפט השלום או ריית המשפט המחוזי. אך בבג"צ המשפט העליון. ב"כ העותרים טען עוד כי תכלית התקנה הינה שלא לחייב צד בתשלום כאשר בתיק לא נעשתה עבודה שיפוטית של ממש. ואלה הם המקרים דנן.
21. לאחר הגשת עמדות הצדדים נתקבלה החלטת כב' הרשם מרזל, לפיה תקנה 15(א) אינה מאפשרת את החזר מלוא סכום האגרה לעותרים אשר מחקו את עתירתם בבג"צ בטרם התקיים דיון בתיק, וכי יש לנוכות סכום של 825 ₪ מהאגרה

המוחזרת. אף שהעתירה נמצאה מוצדקת.

22. ערעור זה מופנה כנגד החלטת כבי הרשם מרזל לעיל.

עמדת המשיב

23. כפי שיפורט להלן, המשיב סבור כי בפרק הזמן הקצר שנותר עד לתיקון התקנות, יש להמשיך ולנהוג בהתאם לפרקטיקה שנהגה משך שנים, ולפיה במקרים בהם נמצאה העתירה מוצדקת בעיקרה, אך העותרים הסכימו למחקה ללא צו להוצאות, וזאת לפני שניתנה תגובה לגוף העתירה על ידי המדינה ולפני שבית המשפט קיים דיון בעתירה, ניתן אמנם להורות על השבת האגרה במלואה.

להלן יפרט המשיב טעמיו.

תקנות האגרות

24. תקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד-1984, אינן מתייחסות לתשלום אגרה בהליכי רישוי. תשלום אגרה בהליכי בג"צ מוסדר במסגרת התוספת הראשונה לתקנות בית משפט (אגרות), התשמ"ח-1987 (בפרק זה: "תקנות האגרות").

25. בהתייחס להשבת האגרה, תקנה 15(א) לתקנות האגרות, שכותרתה "החזר אגרה בשלמותה", קובעת כדלקמן:

"הסתיים הליך בפשרה או בוטל או נמחק על ידי מגישו, הכול לא יאוחר משיבת קדם המשפט הראשונה, תוחזר האגרה ששולמה, וזאת בניכוי הסכום הנקוב בפרטים 8(ג) ו-8(ב) בתוספת הראשונה, לפי העניין".

נוכר לעניין זה, כי פרט 8(א) מתייחס להליך בפני בית המשפט המחוזי, ששווי הסעד המבוקש בו אינו ניתן לביטוי בכסף, ופרט 8(ב) מתייחס להליך דומה בפני בית משפט השלום. תקנה 15(א) אינה כוללת פרט לניכוי ככל שעסקינו בהליכים המתנהלים בפני בית המשפט העליון, ובפני בית המשפט העליון בשבתו כבג"צ.

26. כפי העולה מתקנות האגרות, כמו גם מהחלטת כבי הרשם מרזל, הרציונל העומד בבסיס השבת האגרה הינו עידוד תובעים לחסוך זמן שיפוטי יקר וממון, בין על ידי מחיקת תביעות, ובין על ידי העברת הסכסוך למסלולים חלופיים שמחוץ

לכתלי בית המשפט (ר' למשל תקנה 15(ב) לתקנות האגרות).

המשיב סבר כי רציונל זה תקף גם ביחס להליכים המתנהלים בפני בג"צ. נעיר, כי בהיבט זה, הפרקטיקה שנהגה בעבר ותוארה בתגובת המשיב, הביאה לדעת כל הגורמים. להגשמת הרציונלים המנויים לעיל.

הליכי בג"צ

27. יחד עם זאת, עמדת המשיב הינה כי ההסדר שנקבע בעניין השבת האגרה וגדר שיקול הדעת בהשבת האגרה בהליכים אורחיים לא נתכוון לחול בהליכי בג"צ ואף לא ניתן ליישום כלשונו בהליכים אלו, וזאת הן בשל גובה הסכום המנוכה והן בשל אופיים השונה של ההליכים.

ראשית, וכפי שפורט לעיל, תקנה 15(א) אינה כוללת הפנייה לפרט בתוספת המתייחס להליכים המתנהלים בפני בית המשפט העליון, ובתוכם הליכים המתנהלים בפני בג"צ.

שנית, בעבר עמדה האגרה על הגשת עתירה לבג"צ על סכום של 500 ₪, ומשכך אף לא ניתן היה ליישם את התקנה בנוסחה על הליכים המתנהלים בפני בג"צ.

גם כיום, כאשר האגרה על הגשת עתירה לבג"צ עומדת על סכום של 1,500 ₪, חובת ניכוי סכום בסך 825 ₪, כקבוע בהחלטת הרשם, מפחיתה מאוד את התמריץ העומד בבסיס השבת האגרה.

28. בעניין זה יצטרף המשיב לטענת המערערים בסעיף 29 לערעור, לפיה קיימת אמנם הצדקה עניינית להבחין בין בתי המשפט השלום והמחוזי לבין בית המשפט העליון בשבתו כבג"צ, לעניין סוגיית ניכוי חלק מהאגרה המושבת.

נכון הוא, כי הרציונל של עידוד פשרות וסיום הליכים מחוץ לכתלי בתי המשפט קיים בבתי המשפט האחרים כמו גם בבג"צ. ואולם, במקרים האופייניים בערכאות הנמוכות, ניכוי הסכום המושב בעת השבח אגרה הינו שולי ביחס לסכום האגרה, המחויבת במקרים רבים כאחוזים מערך התביעה. לעומת זאת, ככל שעסקינן בהליכים בפני בג"צ, ניכוי סכום של 825 ₪, כקבוע בהחלטת כב' הרשם, משיב לעותר פחות מנחיצית מהסכום ששילם כאגרה. משכך, השבת סכום האגרה ששולמה על ידי העותרים בניכוי סכום המהווה מעל מחצית מסכום האגרה ששולמה בתחילת ההליך יש בו, בעיני המשיב, כדי להפחית באופן ממשי את התמריץ העומד לעותרים למחיקת העתירה ללא צו להוצאות.

30. טענה זו אף מתחזקת נוכח מהות ההליכים המתנהלים בפני בית המשפט העליון

בשבתו כבג"צ, המהווה עבור עותרים רבים הסעד האחרון במקרים בהם עומדות להם טענות להפרת זכויותיהם הבסיסיות ביותר, מול רשויות המדינה. בהתייחס להליכים אלו מתחזקת הטענה בדבר זכות הגישה לערכאות, ובהתאמה נקבע בתקנות האגרות אף גובה סכום האגרה ששולמה בהליך.

31. **לסיכום, המשיב סבור ועודנו סבור כי תסנה 15(א) לתקנות האגרות לא יצרה הסדר מפורש וככל הנראה לא כיוונה לזול בהליכים המתנהלים בפני בג"צ.**

32. נוכח הרציונלים שפורטו לעיל סבר המשיב כי הפרקטיקה אשר נהגה בעבר הביאה לחיסכון בזמן שיפוטי יקר, וזאת בעיקר בעתירות מסוג העתירות שהיו נשוא החלטת כבי הרשם מרזל. המשיב יסכים בעניין זה לטענת המערערים במקרים רבים. בגדרה של בקשה ותגובה לבקשה לפסיקת הוצאות, נדרשים הצדדים לטעון אח מוטווחיהם לגוף העתירה. ואף בהיבט זה יש בפרקטיקה שנהגה בעבר כדי להגשים את הרציונלים העומדים בבסיס השבת האגרות, וביניהם חיסכון בזמן שיפוטי יקר וממון. והרצון להביא לפתרון של סכסוכים מחוץ לכתליו של בית המשפט.

תיקון התקנות

33. נשוב ונציין. כי בחודשים האחרונים שקוד משרד המשפטים על תיקון תקנות האגרות, כך שיכללו התייחסות מפורשת לנושא השבת האגרה בהליכים המתקיימים בפני בית המשפט העליון, וביניהם הליכים המתנהלים בפני בג"צ.

ההסדר המוצע כולל סכום מינימלי, אשר ינוכה במקרים בהם יוחלט על השבת האגרה, בין היתר במקרים בהם נמחקה וועתירה בטרם נתקיים בה דיון.

34. המשיב סבור כי הסדר משקלל את הרצון לחסוך בזמן שיפוטי ואת הכוינה לעודד את הצדדים לפתור את העניין נשוא העתירה מחוץ לכתליו של בית המשפט הנכבד, ומאידך מביא בחשבון את העלויות הנגרמות למערכת בתי המשפט בטיפול בעתירות מרגע פתיחת התיק ועד למחיקה. הנה כי כן, כוונת מחוקק המשנה הינה ליצור הסדר בו תיסבע השבת אגרה בהליכי בג"צ, וזאת בניכוי סכום מינימלי, אשר מטרתו לשקף את העלות הקיימת למערכת בטיפול בתיק עד למחיקה.

14. בהתייחס לאמור בסעיף 22 להחלטת כבי הרשם מרזל באשר לתחולת ההסדר בתקנה 15(א) לתקנות האגרות על הליכים בפני בית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, המשיב יבקש לציין כי בכוונתו להחיל את ההסדר המוצע גם על בתי המשפט לעניינים מנהליים.

35. להערכת המשיב יסתיים הליך התקנת התקנות בתוך הודשים ספורים.

36. נוכח כל שפורט לעיל, ובהתחשב בראיונלים העומדים בבסיס השבת האגרה בהתייחס להליכי בג"צ, עמדת המשיב כי בפרק הזמן הקצר שנתר עד להשלמת התקנת התקנות, יש להמשיך ולנהוג בהתאם לפרקטיקה שהייתה נהוגה בעבר, קרי, במקרים בהם נמצאה העתירה מוזדקת בעיקרה, אך העותרים הסכימו למחקה ללא צו להוצאות, וזאת לפני שניתנה תגובה לגוף העתירה על ידי המדינה ולפני שבית המשפט קיים דיון בעתירה, ניתן אמנם להורות על השבת האגרה במלואה.

היום, ט' ניסן תשס"ה

18 אפריל 2005

מיכל צוק

עוזרת לפרקליט המדינה